

se nature coordinatione: sintq; adinuicē incōmunicantes & equiuoci: contingit peccatū vni⁹ nequaq; (humano more) ortū esse aut pepēdisse ex peccato alterius: sed quemlibet per se, sui peccati extitisse causam. Cōmunis tñ theologorum opinio: vult esse aliquē primū totius apostasiē ducē, cuius infelicē in deū rebellionē, perditā aliorum cohors sequuta: sit pariter cum eo præcipitata.

99 Quod est primū vniuersi malum ex quo omne aliud malū pepēdit?

Primū vniuersi malū: est id quod in mente primū apostasiē ducis sponte efferbuit. Id enī illico serpsit in mētes eorum angelorum: quī ex bonis angelis demones euaserunt. Hoc primum mali germen: initium est totius secessionis a deo: q̄ ex angelico genere: in humanum vsq; genus processit. Etenī natura: nulli⁹ est mali causa: vt pote quod ex solius voluntatis libertate pepēdit.

100 An sit aliqua substantia nature serie & creationis ordine mala?

Sicut deus bonus est: ita oīs deī creatura & substantia, naturali creatiōis ordine ab illo profecta: haud potest nō esse bona. Nullum quippe malū (vt in præcedente diximus) ortum est a deo, aut a natura: sed a sola voluntate: q̄ sese vltro sponte ac libere a deo sequestrauit. Nam & demonum substantia & materia (q̄ forsā mala quædā esse videant) natura bonę sunt: demonum tñ substantia: voluntarie a deo & summo bono, effecta est aliena. Materia vero ideo mala putat: quia a summo bono, semotissima est: & extremū summi entis vestigiū.

Theologicarum questionū secundū
di libri Finis Anno domini
ni: 1512: 21 decembris.

THEOLOGICARVM QVESTIONVM Liber tertius.

De creatione materie & vniuersi.

Vid post āgelos creauit deus?

Materia: q̄ est prima cōsistētia oīm sensibiliū: & eorū entiu q̄ singlaria & pmutabilia sunt: substantię initiū. Hanc vniuersorū vmbra, hāc vniuersalē potētiā &

Hylēn pleriq; vocauerē: q̄ ē naturale substerniculum ac fulcimentum eorum substantialium actuum: quos lunaris cœli ambitus cōprehendit.

2 An materia sit primis & antiquissimis angelis coęua?

Nō ex pte principii. Nā p præcedētē: ipa post angelos creata. Si autē ex pte principii, esset angelis coęua, hoc ē eque antiq; cū angelis creata fuisset. At inter angelorū creationē & ortum materie: non nihil temporis interhauit.

3 Quot modis contingit angelos abiuētos esse a materia?

Duobus. s. tpe & gradu. Tpe quidē: ga añ materiam facti & creati sunt: fucurq; aliqñ i esse: qñ nō dū erat materies. Gradu vero & subsistēdi modo quia puri actus sunt & simplices atq; impmixti spūs, nequaq; materiali indigentes fulcimēto: ferūt em seipos: nec in materie gremio recipiunt.

4 Quo pacto sint nūc angeli coniuncti materie?

Solo tpe: nam nunc sunt angeli: quādo est & materia: estq; p̄sentis eū duratio & angelis & materie communis. Sunt enī nunc angeli & materia coniuncti: quia in eodem euo durant. Gradu vero & substantia: semp abiuēti & abinuicē dissociati manent. Ex angelo quippe & materie: nullius substantię itēgritas, coalescere ac resultare p̄t.

5 An materia sit ppter angelos creata? Nequaq;. Nam puri illi actus: nihil habent cum materia cōe: nec cœlestia illa palatia nec spiritalis a materieq; penitus aliena, natura: materialem

Questionum

illis mansionē deputāt, Si enim propter angelos, creata fuisset materies: debuisset utiq; aut añ angelos, aut post illos exortiri aut pcreari. Cūta pp pe q̄ cuidā actū sunt necessaria: eundē actū præcurrere & ante illū præmitti solēt.

6 Cur angeli nō sunt nati residere i materia?

Quia angeli perfecti sunt ab initio: & tā substantia q̄ scientia consummati, nullā habentes potentia aut naturalē aptitudinē: qua aliud quiddam fieri & adipisci nati sint. Purus igit & perfectus ab initio actus: nihil cū potentia, priuatione & imperfectione onniū habere potest cōe: nec vllō naturali vinculo illi sociari ac nubere posse cōvincit.

7 Quid est materia?

Inchoatio sensibilis vniuersi. Est enim vmbra prima ac pertenuis figura: præmissa añ ornatū mundi: & præcurrentis omnē sensibile actū: per quē cōpletus est mundi decor, ordo, discretio. Fecit enī deus per materiā: quod pictores solent. Hi enim in primis vmbra tēle quandā confusamq; effigie describunt: priusq̄ verorū & apparētū colorum decorē adiciāt. Ita & deus vniuersum præscripsit in naturali vmbra & cōfusa quadam oīm effigie. Postea vero lucidorū actuum colores supinduxit totā materiā i mūdi decorē ornatūq; distribuēs.

8 An creauerit deus prius tenebras q̄ lucem?

Minime. Nam angeli sunt vt spiritalis & intellectualis lux, materia vero vt tenebrę. Hęc aut post illos emerfit. Quare & lux tenebris facta ē a deo prior.

9 An materia sit ppter seip̄am creata?

Nequāq;. Nā imperfectū ens, ppter seip̄m factū nō est: sed ob aliqd natura præstātius. Si enī materia est primaria quedā & vmbra tēlis effigies mundi: nō pōt materia esse facta ppter seip̄ā. Omne nā q̄ principū, sui finis est initū: idq; naturalē suū finē, tempore præcurrit.

10 Si materia nec propter angelos: nec propter seip̄am est facta: propter quid exorta est?

Propter mundū & omnem plenitudinē mundi. Etenī finis materię, haud quāq; in añ: sed in poste

Theologicarum

riore parte vestigādus. Quippe materia nec deo, nec angelis, nec sibiip̄si aliqd cōfert, sed soli mundo & actibus mundi sensibilis: qui in illi⁹ gremio condī, fulciri & residere natī.

11 An actus factus sit ante potētia?

Actus simpliciter: factus est ante potentia. Nam angelic⁹ actus, añ materiā q̄ est potentia vniuersorū: actus vero secundum quid, hoc est sensibilis actus: posterior factus. Nam materia creata est inter actū simpliciter: & actum secundū quid. Intellectualē enī actū, a sensibili dispartitur ac dirimit hoc antiquior, illo recentior.

12 An materia inter vtrūq; actū creata: æque se habeat ad vtrūq;?

Minime. Nā nō est facta propter intellectualem actū: nec suū in illo recipit finē. Est aut facta propter actum sensibilem: cui vt naturali finē: iugiter nubit, heret, sociat. Ex materia enī & intellectuali actū: nihil sit vnū. Ex materia vero & sensibili actū: nod⁹ omnium sensibilium rerum compingitur.

13 An materia sit imortalis & æterna?

Materia secundum principium & exordium suū, dissidet ab angelo: posterior illo creata, at secundū finē: pari quo in immortalitate & stabilitate substantia illi exequatur nunq; defitura, nunq; exterminanda, aut annihilanda. Nam quę fluxui, successioni ac varietati sensibilium actuum subdenda est: hanc merito eandem, stabile, fixam & imortalem esse oportuit.

14 Propter quid p̄cipue materia & creata est: & immortalitate donata?

Propter humanum actum. Hic enī & immortal est: & sensibilium præstantissimus actū. Est & supremus finis materię cū quo materia (ex qua eadē actū: speciosum natura domiciliū cōstruxit) nata est cælestis beatitudinis particeps fieri: & præter naturam suam in supercælestem aulam tolli.

15 Quot modis conceptus est a deo mundus?

Trib⁹: scilicet in mēte diuina, in angelis, i materia. Nā hęc tria: integritatē cōplemētū & pfectiōnē mundi antecessere. Concept⁹ fuit mundus in

mēte diuina, ab eterno. Ab initio vero primi eui & creationis toti⁹ auspicio: concept⁹ est in angel⁹. Postremo vero proxima cōceptiōe, comin⁹ ī materia cōcept⁹. Est enī materia semen mundi.

16 Quot sunt potētiae & pmissae mūdi? Tres: sicut in pcedēte dixim⁹. Nā diuina mens est prima & aeterna mundi potētia ac simplicif⁹ sima illius p̄cognitio. Angel⁹ vero, secunda potētia & pmissa mūdi: q̄ p̄mitti debuit, anteq̄ mūd⁹ fieret: tanq̄ extrinsecū quoddā diuinæ mētis speculū. Materia vero suprema est & proxima mūdi cōceptio: ex qua illico perfect⁹ est mūdus.

17 An mediātib⁹ & cōcreantib⁹ angelis: creauerit deus materiā & mūdum?

Nequaq̄. Nam creationis actus soli deo p̄pri⁹ ē: nec vlli creaturę cōmunis esse pōt. Angelī creati sunt a deo. Materia quoq̄ & omnis reliqua creatura, spectans ad vniuersi decorē: a solo deo creata est & enihilo p̄ducta. Etenī diuina cunctorū opifex mens, omnē substantiā vniuersi & angelorum: per se, absolute, incircumscripte & absq̄ instrumento produxit.

18 Si angelī deo materiā & mundum nequaq̄ concreauerunt: cur illi ante materiā & mūdū producti sunt?

Volens pictor imaginem suā, in materiali aliquo subiecto pingere: q̄q̄ illius forte ideam & variif⁹ simū exemplar in mente habeat: vult nihilominus illam in exteriore astante speculo intueri & speculari presentē, vt ad illius instar: cōmodius quod cupit pficiat. Ita & diuina mens, q̄q̄ mūdi ideā intra se ab eterno p̄uiderit: voluit tñ & illā in exteriore speculo vt in angelo p̄sentē habere: vt in illius speculatione, perficeret vniuersum.

19 Quomodo se habet angelus ad diuinam mentem: in creatione vniuersorū? Sicut imago in speculo, astans pictori. Habet em̄ pictor aliā sui imaginē ī mēte, aliā cernit videtq̄ e regiōe sui in speculo, aliā deniq̄ in hui⁹ speculatione, in papiro, vel alia quauis materia describit ac pingit. Et hae tres imagines licet subiecto diuēse sint: sūt tñ eiūsdē rei vt pictoris imago.

20 Quo pacto in diuinis p̄sonis se habet filius ad patrē in creatione mundi?

In creatione omnīū: filius ad patrē se habet, sicut imago q̄ est in mente pictoris ad pictorē. Nā fili⁹ est primū & eternū speculū patris: in quo vt cōsubstantiali conceptu: pater & p̄uiderit & concepit vniuersa. Et is eternus mundi cōceptus patri cōsubstantialis: ipi quoq̄ patri concreauit vniuersa.

21 Quo deniq̄ modo se habet mund⁹ ad diuinā mentē?

Sicut tertia pictoris imago: quā in papyro aut tabula aut quauis materia pictor describit. Mental⁹ enī pictoris imago est vt fili⁹ dei. Ea vero q̄ iacet in speculo vt angelī. Quę autē describitur in materia, velut mūdus: diuina enī mens in contemplatione cōsubstantialis sui conceptus: creauit exteriorem mūdi conceptū hoc est angelos: in quorū etiā speculatione, perfecit mūdū.

22 Quo argumento angelī mūdum deo nequaq̄ concreasse conuincuntur?

Argumento secūde imaginis pictoris: ei⁹ inq̄ q̄ ē in speculo. Nā etsi pictor tertiā imaginē profert in speculatione & contuitu secunde imaginis: nihil tñ hac secunda imago, pictori cooperatur neq̄ propterea villo pacto dicenda est tertia imago, opus esse secunde imaginis. Sic igit̄ & angelī nequaq̄ mūdū deo cōcreasse arguunt.

23 An potuerit deus creare mūdū absq̄ p̄uuis angelis?

Sicut pictor ad instar eius imaginis quā in mente seruat: absq̄ medio eius quā est in speculo, p̄ducere tertiā imaginem potest: ita & diuina mēs in speculatione interna & cōsubstantialis suae notionis, absq̄ vlla angelorum presentia: potuit procreare mundum. Voluit tamen diuina ordinatissima mens: congruo ordine, a prima sui imagine, per secundam, in tertiam vsq̄ deuolui. Illam ante hanc: non tamen vt concreatricē p̄mittens.

24 Quae sunt obiecta diuinę mētis ī creatione mundi?

Duo sunt. scilicet obiectū cōsubstantialē & obiectū icōsubstantialē. hoc ē, angelicū gen⁹: illud vero diuinū

Questionum

Theologicarum

verbi. filius dei est in creatum mundi exemplar: simile (vt diximus) huic imagini, que est in mente pictoris. Angeli vero sunt vt creatum mundi exemplar extra diuinam mentem: per simile est imagini, quam pictor in speculo conspiciat: vt consimilem imaginem in materia perficiat. Primum est obiectum necessarium. Secundum vero contingens. Primum cōcreat patri, secundum nequaquam.

25 Cur iterum angeli: sunt ab initio perfecti: vt esse simplex?

Quia sunt vt exterum dei obiectum: in quo prespeculatus est extra seipsum deus: quicquid postea in opere vniuersi erat facturus. Sunt enim angeli: vt imago, altans vultum pictoris in speculo: que simul atque a vultu processit pictoris: excepta in speculo, tota repente perfecta & integra iudicat.

26 Quo argumento angeli creati in instanti: mundus vero sensim creatus & perfectus fuisse dinoscique ant?

Argumento secundae & tertię imaginis. Nam secunda pictoris imago, que eidem in speculo sistit & presentat: repente in speculo exoritur estque ab initio tota, integra, perfecta, nihil aliud fieri nata. Tertia vero imago: que ad illius instar, in papiro aut tabula aut qualibet materia, manibus pictoris exaratur: diuidue, varie, perque multipharia lineamenta in tpe perficit. Angeli igitur vt secunda imago, repente: Mundus vero vt tertia imago, sensim a deo perfecti sunt.

27 Quo pacto rursus angeli: simpliciores esse mundo dinoscantur?

Per id: quod secunda imago simpliciore, puriore & priore actu procedit a vultu pictoris, que tertia: que est opus pictoris, manuale & penitus extremum. Sunt enim angeli vt opus diuini vultus: diuineque mentis secunda quidem simpliciter, sed prima creata imago. Mundus autem est opus dei manuale & suprema dei imago: sensim atque diuidue in materia exarata, descripta, pducta. Quod enim manibus fit: p mixti & compositi est, eo quod simpliciter verbo, voce aut vultu profertur.

28 Qualiter processit deus in creatione omnium?

Bifariam. Primo a perfectis, ad imperfecta: deinde ab im-

perfectis, ad perfecta. Nam a seipso per angelum, usque ad materiam: processit a perfectis ad imperfecta. A materia vero usque ad hominem: ab imperfectis ad perfecta. Et enim deus, prestantior est angelis. Angeli quoque materiam dignitate precellunt. Materia vero vt omni sensibili actu subiacere nata: cunctis inferior & imperfectior reperitur.

29 An ordo creationis omnium sit ascensus vel potius descensus?

Est vterque. Nam ab angelo ad materiam, descensus, a materia vero ad hominem usque, ascensus. Angelus quippe apex est & summus, diuini totius operis. Homo vero culmen est materialium actuum: quorum subternaculum & extrema subsidaria, moles est materiei. Processit igitur deus descendens a summo ad imum: deinde ab imo scadens refiliit in medium.

30 An tota materia creata sit diuidue & in tempore?

Minime. sed tota exorta est & facta in instanti. Habuit enim par angelis ortum: tota facta ab initio & tota in eum permansura. Sicut enim nullus angelus post alium emerit. Sicut nullus de nouo pcreatur sicut nullus vnquam interibit: ita & materiei nulla pars est altera parte origie posterior: nulla de nouo emersit, nulla vnquam in nihilum conuertetur. Nempe & angelorum & partium materiei: fixus est & immutabilis numerus, que neque maior vnquam neque minor fiat.

31 An materia sit creata pura: hoc est vt potentia simplex omni actu spoliata?

Neque: sed simplicissimi & abiectissimi actu, vt elementaria forme: a natura illi indite & cōcreate sunt. Nam nihil creauit deus ociosum, inane aut vacuum. Atque materia absque omni actu: ociosa esse conuincitur. Non est igitur creata materia pura: & ab omni actu separata.

32 Per quid angelorum & materiei creatio subintelligi potest a Moyse in ope septem dierum signata & expressa?

Per prima verba: scilicet In principio creauit deus caelum & terram. Nam & si per caelum & terram: ad litteram intelligendi sunt orbis caelestes & elementa mundi: in analogia tamen caeli & terre, sunt angeli & materia subintelligendi. Idcirco enim & caelum prius terra vero postea exprimitur: vt ostendat caelorum

& angelorū creatio: materiei & terre creationē an-
cessisse. Et sicut cælū natura angelis subest: ita &
palā est terram, omni sensibili ornatū subiacere.

33 Cur Mosaicus sermo de creatiōe mū-
di inchoat a cælo & terra: cum nequaquā
hec sint diuini operis primordia?

Quia cælū & terra, sunt extrema corpora visibil'
totius mūdi. Etenī cælū est vt corporei visibilisq;
mundi act⁹: terra vero vt potētia eiusdē. Sub ter-
ra nullū corpus: supra itē cælū nihil corporeū &
visibile manet. Omne autē quicquid visus mortalif
ve oculus cernit: quicquid itē nō est exps corporeæ
molis: nequaquā cæli & terre captum subterfugit.
Nimirū igit si ab extremis, sensibil' visibilisq;
mūdi corporib⁹: Mosaicus sermo de mūdi creatiōe
inchoauit.

34 Cur de inuisibiliū vt angelorum & ma-
teriei creatiōe Moses nihil expresse lo-
cutus est?

Angeli vt incorporei & corporeæ molis expertes:
natura inuisibiles sunt. Materia pariter vt huius
modi, hoc est vt pura materia ve simplex: vt for-
mis tā accidētariis q̄ substantiālibus vacua: a mor-
tali & corporeo oculo cerni neq̄. Hæc itaq; sunt
inuisibilia cunctarū rerū extrema, ac diuini toti⁹
operis primordia: quorū Mosaicus sermo expres-
sam mētionē nō fecit: p̄pterea q̄ sub visibiliū vt
cæli & terre expressiōe: ea signauit & palā subin-
telligi voluit.

35 An cælum: sit variē diuidue & successi-
ue creatum?

Ois orbis creat⁹ est tot⁹ simul. Nā in omni orbe:
est q̄ maxima partiū similitudo. Nullū qppe in-
ter eas, designari pōt discrimē: prioris aut poste-
rioris. Sicut enī in circūferētia circuli, quodlibet
punctū trina rōne diffinī: scilicet principio me-
dio & fine: ita & in orbe, quicquid notaueris, trinā
rationē habet: principii scilicet mediū & finis: nō
igit alicuius orbis & cæli: pars aliqua, creata ē pri-
or alia vero posterior: sed tot⁹ orbis factus simul.

36 An quattuor elemēta sint successiue
procreata?

Aut quattuor elemēta, creata sūt in instāti: aut ab
initio, duplex vacuum aliquādiu in mūdo stetit,

Primū vacuū naturalū formarū in materia: q̄ si-
ne forma elemēti, nullā aliā potuit habere formā
Scdm vero vacuū, loci & inanī spacii. Nā si in-
stanti nō sunt creata elemēta: sublunaris cōcaui-
tas, fuit nōnūq̄ vacua & elemēto nō plena.

37 Quæ est regio sensibilis mundi & quæ
eius plenitudo?

Sensibilis mūdi regio: est quicquid a cætro terra ad
concauū vsq; cæli lunę patet. Hæc enī totā regio
nē: elementorū quaternitas seplet. Quāobrē ple-
runq; elemētaris ab elementorū plenitudine ap-
pellat⁹: q̄nquidē nulla sit ei⁹ pars, elemēto vacua.

38 An cæli omnes facti & creati sūt in in-
stanti eodem?

Quodlibet cælū vt dixim⁹ factū est in instāti: p̄-
pter orbicularē figurā, q̄ successioni, varietati &
impfectioni aduersat. Q; aut cælorū alii post ali-
os facti sunt: aut q; oēs eodē instāti: nihil hacten⁹
definitū cōpio. Attamē manifestū ē, aut oēs cæ-
los eodē instanti p̄fectos fuisse: aut tpe successiue
perfectiōis eorū: nequaquā vacuū & inane potuit
se excludi. Nā vno tantū p̄creato: reliquorū spa-
cia erant inania: Nisi forte dixeris inferiores cælos
factos esse ante superiores. Hoc enī mō effugies q̄-
dē vacuū. Sed sicut cælū creatū est an̄ terrā & cæ-
tera elemēta: rationale erit & superiores cælos, in-
ferioribus esse priores.

39 An cæli fuerint procreati ante quat-
tuor elemēta?

Cæli dignitate quattuor elemēta p̄cellūt. Si au-
tē illos tempore & creatiōis ordine, dixeris prio-
res esse elemētis: sequetur par incommodū, qd̄
in p̄cedente de vacuo inferre voluimus. Nam
perfectis cælis & nondum subsistentibus elemē-
tis: sensibilis mundi regio erat elemētis & oma-
ni alio corpore vacua: quod si fateri nolueris: &
quattuor elemēta, cælis ipsi recentiora esse infi-
cietis: oportet.

40 An omnis corporea mundi plenitudo
tam cælorū q̄ quattuor elemētorum: sit
successiue perfecta?

Si cælos contēdis ante elemēta perfectos fuisse:
fateris sensibilē regionē aliquādiu extrinse vacuā.

Questionum

Si vero elementa dicis cęlis esse antiquiora: & id quidē irrationabile videtur: cū nequeant sine cęlis, subsistere elementa. Vt pote quorum natura li constellatione & multiformi influētia: regunt saluanturq;. Aut igitur vacuum fuit aliquādiu in mundo: aut ortus est effectus, ante conseruatiōem suā causam. Aut omnis corporea mundi plenitudo tam cęlorum q̄ elementorum: eodem instanti accepit suā substantiā: inītiū.

41 Si in ortu totius corporeę mundi plenitudinis: tam cęlorum q̄ elementorū: nulla contigit temporaria successio: vbi nam aut in quibus: contingit successio mundi?

Haud temere diffinimus: eodem instanti & cęlos oēs & quattuor elementa emerfisse. sed hac aut simul facta: aut fuisse aliquādiu vacuum. In minoribus autem entibus, hoc est in plenitudine regionis elementaria: cōtingit diuidua successio: vt in ortu & creatione eorum quę sunt, quę viuunt, quę sentiunt & q̄ ratione prædita sunt. Hac enim haudquāq; simul: sed diuidue emerfere.

42 Quot sunt sensibiles actus: nati esse & residere in materia?

Quattuor. Substantiuus, vitalis, sensitiuus, rationalis. Ad numerum quippe quattuor elementorum seu maiorum sensibilis mundi entium: minora entia (i elementis saluari & conseruari nata) distincta cernuntur. Sicut enim sensibilem mundū quattuor elementa replent: ita & ab his quattuor actibus, materia potētia: quicquid fieri pot̄ euadit.

43 An sit materia supra rationem seu humanū actū quicquid cōsequi nata?

Nequaquā. Nam humanus actus, supremus materiae finis est: quo adeptō: materia nihil amplius aut fieri exoptulat, aut consequi potest. Haud enim nata est angelicum actum habere: quī sicut extra materiam factus: ita & natus est perpetuo extra materiā residere. Est enim is actus liber: ferēs fulciensq; semetipsum.

44 An sit materiae tantus hyatus tantave potentia: quantus est angelicus actus? Summus supremusve creatorum actuum ange-

Theologicarum

licus est. Maxima quoq; ac suprema potentia eā est: quę indita materie. Hęc tamen est illo paulo minor. Nam potētia hyatusve materie, exartatur humano actū: quī angelico paulillo inferior prædicatur. Haud est igitur potentia priuatio & capacitas materie: angelico actū, sed humano paulo inferiore, metienda. Etenim angelicū esse: posse esse materie transcendit.

45 Vbi ē & quanta est vniuersa moles materie?

Vniuersa moles materie: est in concauo cęli lune. Extra enim huiusmodi ambitum: neq; in cęlo neq; supra calū vlla materie pars: nisi forte præter naturę seriē reperit. Est autē eius moles tanta: quanta & quattuor elementorū plenitudo atq; distensio. Etenim elementarius actus: vt quantitas quędam est materie: extollens illam ac distēdēs, in totius sensibilis mundi replentiā.

46 Quātus est omnis instinctus appetitusve materie?

Quotquot sunt actus quos ipsa nata est habere. Illi autem sunt vt diximus quaterni, essentia, Vita, Sensus, Ratio. Tanta igitur nec plura: materia & fieri nata est & appetit esse. Est enim per omnia, fere æqualis materia elementorum quaterni tati. cum nec plura, nec pauciora habere possit: quę in elementis visuntur.

47 An vllum instinctum habeat materia ad angelicū actum?

Nullum. nam & ad impossibile & præter naturā nullus illi est inditus instinctus. Impossibile est autem, aut saltem præter naturā: vt angelicus actus materie nubat atq; societur. Præterea supra humanum actum: nullus viget instinctus materia. Haud appetit igitur materia, angelicum actum habere: quē consequi nequit.

48 Cum angeli sint priores materia: cur nonnulli circa veritatē aberrantes: dixerit materiā priusq; angelos: esse deo cōternam?

Quia deus immēsus actus est: angeli quoq; quidam actus sunt: creati tamē & finiti. Materia autem actus non est: sed potentia quędam & passibilis substantia: nata subesse actibus & operatio-

nibus eorū. Si igit̄ egeret diuinus eternus actus, aliq̄ exteriore substantia sibi coeterna: esset illi materia plusq̄ aliud vllū ens necessaria. Magis em̄ eget actus potentia: q̄ actus actu: quadoquidē: cū oīs actus impassibilis sit: haud pōt vnus act⁹ alteri⁹ act⁹ subiacere operatiōi. Ertrauerūt itaq̄, q̄ materia dixeret deo coeternā. Rationabilius tñ locuti sūt: q̄ si āgelos illi coeternos astruxissent.

49 Quopacto intelligendū sit: terrā ab initio fuisse inanem & vacuā: cum vacuum sit a mundo explodendum?

Per terram inanem & vacuā: intellige totius sensibilis mundi spacium: plentū quidem maiorib⁹ entibus: hoc est quattuor elementis: nōdū tñ minoribus hoc est mineralibus, vegetantibus, animalibus & hominibus plenum. Hoc em̄ pacto & mundi vacuū effugies: & sensibiliū creaturariū, variā ac successiuā originem: nequaq̄ te inficiari oportebit. Repentinus quippe quattuor clemētōr⁹ or⁹: mūdī vacuū ppendit abegisse.

50 Quid etiam est tenebras fuisse super faciem abyssi?

Nihili negatio: aliquo pacto immēsa & inexhaustibilis est. vtpote quā si nonnunq̄ exhauriretur: diuina quoq̄ potentia supremū suū actū parturiret: quo vis ipsius exinanita sileret. Per tenebras igitur super faciem abyssi: intellige potētiam & vmbra materię: quā supextēdit de⁹ abyssō nō entis: tanq̄ non entī vicinā: phibentē diuinū radiū decidere in abyssum. Nā irrītus & infœcundus est is radius qui conatur totā nihili abyssum ad esse perducere.

51 An nihili abyssi⁹ creata sit an eterna?

Nihili abyssus siue non entis immēsitās: creata non est. Nā nihil est. Hāc ergo qui dixerit eternā esse: dicit solum deū esse eternū. Qd̄ enim preter deū eternū est, nihil est: id est pura nō entis assertio & entis negatio. Hāc autē abyssi facie ac superficie: cōtegit, operit, velat, ingēs materiā moles. vt super eam, incidētes diuinū radiū fœcūdi fiāt: & varios sensibiliū actuū flores parturiāt. At vero hoc sentire est dicere materiā esse extremū entī vestigiū: finitimā nō entī ac nihilo.

52 An possit aliquis sensibilis act⁹ recipi

in materia prima simplici: arida: pura? Per sensibilem actum: hic intellige actum perfectum vt mineralē, vegetatiuū, sensitiuū, rationalem. Materia vero prima, simplex, arida & pura vocatur: vt est mera priuatio & vmbra, omnī actu spoliata. Diximus autem hoc pacto materiam (quippe ociosam) creatā nō esse, sed innatū illi & cōcreatū fuisse actū elementī. Haud potest igitur aliquis perfectus sensibilis actus: nudā et simplici materiē inesse.

53 Quid est materia prima & qd̄ secūda? Materia prima & materia secūda: sunt vna materia numero: quē vt sola mente & intelligentia, omnī actu prior effingitur: vocatur prima. vt vero p̄ primos elementares actus, ad secūdos: actūū susceptionem natura preparata: secūde hoc est dispositē materiā nomen habet.

54 Quid intelligēdum per id qd̄ spiritus domini ferebatur super aquas?

Per spiritū domini: intellige (vt multis placuit) efficiētē omnīū causam: seu diuinū intellectū, cuncta discernentem: & e confuso materiē chaos, p̄ medias eius dispositiones: congrue aquis respōdētes, singula in suos actus & pprietas vendicātē. Nā obruta aquis materia, id est naturalib⁹ dispositionib⁹ impregnata: a diuino demum intellectu, omnīū sensibiliū actuū discretione ornatumq̄ suscepit.

55 Quē sunt aquē illē super quas: spirit⁹ domini ab initio ferebatur?

Terra materia prima est. Aquē vero medię, inter terrā & spiritū domini: sunt naturales dispositiones materiē, qb⁹ affecta & irrorata transit in materiā secūda: materia prima vberiorē. Nō enim dixit: spūs domini ferebat̄ super terrā, id est super materiā primā, nudā, aridā, infœcūda: sed super aquas: hoc est sup materiā secūda, aquarū seu elementōr⁹ alluione impregnatā. Est em̄ ppriū efficiētis causē: in apto disposito & preparato subiecto: nonnihil operari.

56 An per id quod dictum est fiat lux: sit angelorum creatio intelligenda?

Si hęc lux, creata est post cælū & terrā (vt littera textus indicat) nō video quo pacto id dictū fiat

Questionum

Theologicarum

lux: angelorum creatioi alludat. Sūt em̄ angeli primordia oīs creaturę celo & terra priores. Si autē lucē ante oīa creatā eē dixeris: rationale est per lucem angelorum creationem explicari.

57 Si lux: angeli sunt: quid erūt oppositę luci tenebrę?

Si p angelis lumē sumis: ex opposito p tenebras intelligēda ē materia. Erūt em̄ hoc pacto primordia oīm creaturaz: lux & tenebrę id ē angelus & materia, purusve act⁹ & vniuersalis potētia. Nā subiūgit in lra: diuisitq; lucē a tenebris: id est separauit angelos a materia, quoz natura est: nullum cum materia habere cōmerciū,

58 Quę ratio nos pbe iſtruit merito sex diebus: cuncta a deo fuisse perfecta?

Ratio & circuli & sphere. Circuli qdē: qā ei⁹ semidyiameter, senario nūero totā ei⁹ circūferētiā percurrit: sphere vero: qā & tot⁹ vniuersusq; sphere ambit⁹ circa centrū idē, sex ppositionū differētiās cōgrue disparatur: scilicet suūsum, deorsum, dextrū, sinistrū ante & post. Hęc em̄ differētię, sūt velut qdā diuise monadis in cetro residēt: ad extrema suę sphere voluntarię pfectiones, senis dieb⁹ absoluta.

59 Vnde oritur senarius dierum: quibus omnia perfecit deus?

Ex nūero diuise trinitatis. Nā prius i diuinis psonis hunc senariū pfectoz nūeroz primū, scrutatū sum⁹ & repim⁹: ex monade, dyade ac tryade cōstantem, quę ter quoq; trīnū esse mōstrauimus: trīnum vt trigonum: trīnum vt tertium trigonum: trīnum demū vt tres partes habentem.

60 Cū post sex dies: qua oīa a deo pfecta fuere: ieternū requieuerit de⁹: cur septimę diei tps priorib⁹ annūerat quasi ea sola requieuerit de⁹? Deus senis dieb⁹, oēm mūdi ornatū pfectit. Postea vero inēnū regeuit. Ab hoc tñ diuise geti quo: tps septiē diei eximī priorib⁹ dieb⁹ annūerat. vt p id diuinę monadis in seipſam recāprocatio designet. Nā sex egdē dieb⁹ extra seipm pfecta:

septima demū die, in immobilem sui crepidinē est reuocata.

61 Quopacto totius eternitatis linea: sit in nouem partes dispartienda?

Ab eterno ad creationē vsq; āgeloz diuīa vntras sola in seipā resedit. Ab iūtio vero creatiois oīm: sex dieb⁹ illa extra se pfecta dicē. Septia autē die, receptū canēs: reuerſa est i seipam. Quicqd porro supeſt eternitatē: a septia die vsq; inēnū: stat⁹ est diuise monadis in seipā. Hoc pacto i noue partes: tota distribuitur eternitas.

62 Quę sufficiētia est septem dierum ex natura entium?

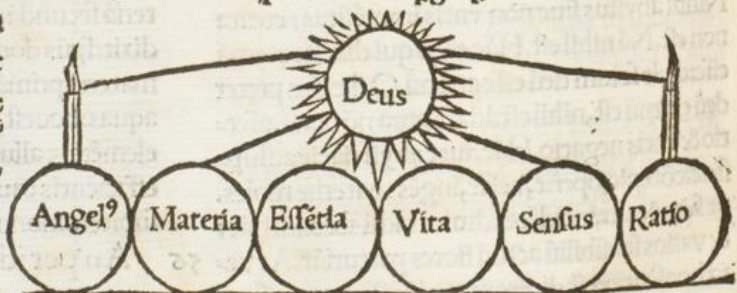
Entia simplt in septē dūducūt: in sex act⁹ & materiā vnā. Nā duo sunt act⁹ extra materiā: diuin⁹ & angelic⁹. Quattuor vero quos natura materię sociauit essentia, vita, sensus, ratio. Nusq; em̄ plura cōperta habem⁹ entia. Ab his igit septenis entib⁹: haud ab re septē diez sufficiētia sumēda.

63 Quę vniciq; diei respōdeant entia?

Angeli primę rīdēt diei. Nā primū exortū sūt. Materia secūdā diē ostēdit. essentia vt tertia dies est. Vita q̄rtę diei p̄prietatē habet. Quīrtā diē sensus insinuat. Sextā iplet hūana ratio: q̄ sexta die emerſit. Septiā vero diē sanctitudo: deo cōpatur.

64 Cur insignes p̄cipuales creaturas angelum hominēq; deus ante omnia & post omnia procreauit?

Vt ipsectas creaturas: p̄fectarū statu & immobilitate cingeret & in esse coerceret: vt ve obscuras vtrinq; illustraret. Bina ḡppe luīa geminalq; factes hinc āgelū i de hoīem: ipsecti creaturā circūdedit: pcedēs a luce p̄gēs p tenebras rediēs in lumē,

65 Cur hominem qui finis est mūdi: creauit deus postremum?

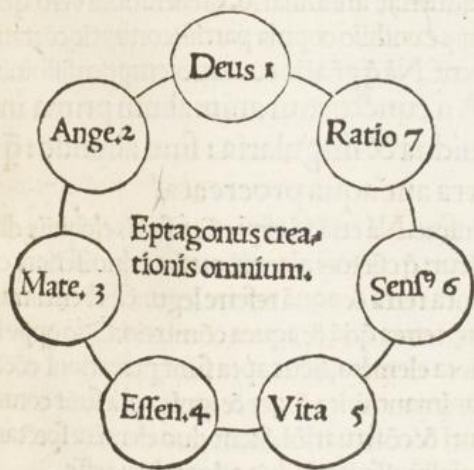
Quia sine mundo & inferiorib⁹ entibus nō poterat subsistere homo. Extruxit em̄ prius, natura lem hoīs mansionē: priusq̄ hoīem introduceret in eandem. Preparauit illi oīa imprimis necessaria: Deinde illū ad preparatas mūdi delicias introduxit. Fabricauit hospitiiū: priusq̄ hospite crearet.

66 Cū postremus emerferit homo: quo pacto primę creature: vt angelo vicinū obtinuit locum?

Quia creationis motus: nec simplex descēsus est nec simplex ascensus: sed ascensus & descensus. Primo quidē descēsus, a summo in imū: vt ab angelo, ad materiā. Scdo vero ascensus ab imo, ad mediū: vt a materiā ad vsq; humanā rationem: quæ ideo angelico intellectu, euasit loco & gradu vicina.

67 Quę mathematica figura: sit diuīe creationis indicio q̄ maxime apta?

Eptagonus: cuius apicem obtinuerit de⁹. Nam hic septē dierū interualla q̄ aptissime distinguit. Ostendit insuper hominem q̄q̄ creaturarum suarū primā: esse aliquo pacto angelo parem, equa cū illo vicinia ad deum se habentem.

68 An sex primis diebus: sit vniuersorū creatio ex toto absoluta atq; perfecta?

Absoluta est & perfecta secundū speciem: nō tamen secundum omnia, omnium specierū singularia. Nam quotidie sensibiles actus, noui a deo procreantur: qui spectant ad consummationem & integritatem specierum, quæ assiduīs gene-

rationibus per sua singularia explicantur.

69 Cū nulla sensibilis species sit tota ab initio facta quopacto senis dieb⁹: dicitur perfecta esse oīm creatio secundū specie? Dicitur sex primis diebus perfecta oīm creatio secundū specie: haud quia sensibilis quelibet species fuerit tota ab initio precreata. Nam id proprium est duntaxat intellectualium & celestium specierum. sed quia cuiuslibet sensibilis speciei: prima indiuidua, in vtroq; sexu: sex illis diebus perfecta sunt: vt primus homo, primus equus, leo primus, & ita de aliis speciebus.

70 Quot entia: sunt ab initio tota itegra perfecta?

Tria: Deus Angelus Materia. Nā deus perfectus est ab eterno: per essentiam, per generationē, per processum: scilicet per esse patris, p generationem filii, & processum spiritus sancti. Angelus vero perfectus est & totus ab initio creationis sue. Et eadem de materia dixeris.

71 Quot superant entia: nō perfecta ab initio: sed assidue perficienda?

Quattuor: scilicet actus substantiuus, vitalis, sensitiuus, rationalis. Nam horū actuum: indies alii & alii in esse procedunt & assidue fiunt. Eorum nempe initia atq; primordia: simplici creatione emerere. Sequentia vero indiuidua & eiusdem speciei singularia: quotidianis generationibus perficiuntur.

72 Quomodo se habet creatio ad generationem?

Sicut punctū ad lineam, vel instans ad tempus: vel simplex ad compositum. Nā creatio in puncto fit: est enim repentina. Generatio vero fit in linea: vt pote quę temporaria est. Creatio simpliciū est: generatio vero compositorū. Nam creatio perit actum & potentiam seorsum: Generatio vero copula est actus & potentia.

73 Quot sunt actus dantes & impartientes esse?

Duo in deo & duo extra deū. In deo sunt gñatio & spiratio. Nā gñatio, dat esse filio. Spiratio vero spūi sc̄to. Extra autē deū sunt creatio & generatio. Creatio em̄ aut itegras species: aut imper-

Questionum

Theologicarum

fectarum specierum protulit primordia. Generatio vero sensibiles species sequentibus singularibus absoluit. haud plures sunt actus: qui substantiam largiantur.

74 An sicut tres primi substantiales actus sunt dei: ita & sensibilis generatio que ad ad deum refertur?

Tres primi actus substantiam impartiētes dei sunt. Nam gignit deus, spirat deus, creat deus. Gignit deus deum: spirat deus deum. Creat deus non deum: sed diuinum quiddam. At sensibilis generatio in elegantem ad deum refertur. Improprie quippe gignit deus hominem: debet autem hec generatio in omni specie: ad prima speciei indiuidua & singularia referri: ut hominum generatio ad Adam & Euam.

75 Quatenus sensibiles species: intellectuales celestesque species imitatur?

Per suos indiuiduos primordia. Nam sicut intellectuales celestesque species totę simul productę sunt: ita & sensibiliu specieru prima singularia repente sunt facta. In celestibus & intelligibilibus: creatio protulit totum, integrum, perfectum. In sensibilibus vero, creatio sola protulit initia, Quapropter celestia & intellectualia, sunt generationis expertia. Hęc tamę generatio in sensibilibus creationi annexa reperitur: id perficiens, quod creatio liquit imperfectum.

76 An ortus sensibiliu actuū: post primum actum sue speciei: sit generatio vel potius creatio?

Si spectes naturam per se secundorum actuū, quę post primum sue speciei actum producantur: eorum origo haud generatio, sed creatio dicenda. Nam hi neque a seipsis neque a primo sue speciei actu: sed a solo deo producantur. Adam quippe non omnium animas hominum produxit: sed solus deus illas procreauit. Ut vero spectatur recta linea secundorum actuū, qua succedunt ab aliquo primo sue speciei actu: illi abinuentem & a primo gigni dicuntur.

77 Quid profert alterius id quod aliud gignit: an materiam an formam an neutrum? Id quod aliud sensibilibus gignit: eius nec materiam nec formam producit. Nam omnis materia creata est ab initio, forma vero quotidie a deo procreatur.

Quod igitur aliquid gignit: simplicitate naturam eius partem profert, quod gignitur. Est tamen id quod gignit: causa immediata, eius quod gignitur: utpote per quam & cuius actione: id quod gignitur, accipit esse.

78 Quopacto differt sensibilis generatio a creatione?

Creatio & natura & tempore, prior est generatione. Perficit enim generatio, que creatione inchoantur. Creatio simpliciter est & partium: generatio vero totum & compositorum. Nam & actum & potentiam, creatio profert: que generatione copulantur. Creatio ex nihilo, educit entiam. Generatio vero ex nihilo nihil facit. Creatio dat esse simpliciter: entibus secundum quid: hoc est partibus totum entium. Generatio vero dat esse secundum quid: entibus simpliciter: id est totis atque perfectis.

79 An omni actioni que esse largitur: ut generationi in diuinis spirationi: creationi: & sensibili generationi: aliquid aduersetur?

Diuinis comsubstancialibus actionibus ut generationi & spirationi nihil aduersatur. Nam hec nequaquam de nihilo, esse impartiunt. Porro creationi que ex nihilo fit: aduersatur annihilatio. Generationi vero que est ortus ex nihilo copula partium: corruptio contraria reperitur. Nam que generatio conuenit: corruptio dissoluit.

80 An cunctorum animalium prima indiuidua & singularia: sint aliunde: que terra aut aqua procreata?

Minime. Nam etiam id expresse a sacris eloquiis definitur: que cunctorum animalium ortus: ad duo inferiora elementa terram & aquam refertur leguntur. Est enim limus terre: terrea quidam & aquea comixtio. Duo quippe inferiora elementa, sicut apta sunt procreationi cunctorum animalium: ita & aer & ignis apta sunt eorum salutis & conseruationi. Sicut duo elementa spectant ad animalium esse: ita & duo ad eorum bene esse.

81 Cur in humana specie deus virum priusquam mulierem produxit: & in omni quoque specie masculum ante foeminam?

Sicut auspiciatus est deus omnem creationem, ab actu ad potentiam: ut ab angelo ad materiam: ita & in omni animalium specie, primo actum deinde potentiam producere voluit. In omni quippe specie animalium: masculus

82 actus est, femina vero potentia. Cur mulierem haud ex immediato limo terre: sed e viro produxit.

Ut maxime ostenderet, oia emula esse vnitatis: & ab vno tantu primo, sequentia exoriri. Na vnitati obstat: duo esse eque prima. Etem luna lumine quide cernitur insignis: id tamen lumen, a sole totius lucis fonte capessit. Et filius in diuinis patri quide equalis est: a patre tamen sumit initium. Ita & ab vno primo indiuiduo atq; singulari: & minime a duobus eque primis voluit deo humanam enasci speciem.

83 Cum ex viro supra sit mulier cur deinceps ex mulieribus viri nascuntur?

Intellige in ortu humane speciei per viru & muliere id contigisse: quod fieri videmus in eruditione animi: qui sectus est in actum & potentiam, hoc est in intellectu & memoriam. Nam ab initio, omnia capessit memoria ab intellectu: estq; nihil i memoria: nisi qd fuit, in priore intellectu. Postea vero intellectus omnia resumit a memoria que impregnata ab intellectu: rursus e suis scriniis omnia illi profert. Ad hunc igitur modum: mulier primu, a viro pendit. Postea vero e scriniis humane potentie siue mulieris viri renascuntur.

84 Cur ex latere viri & non ex alia eius parte: processit mulier?

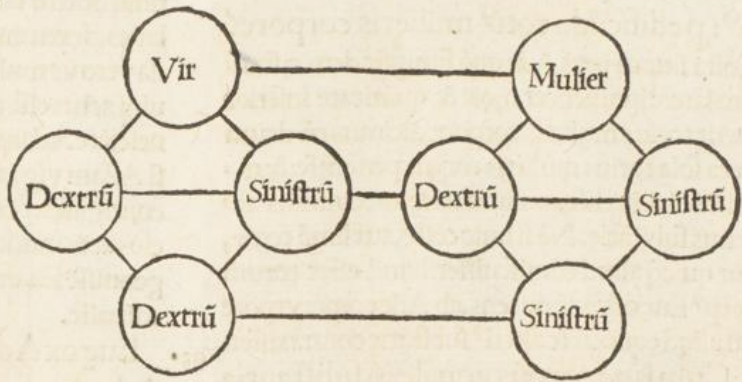
Processus mulieris ex viro: qda motus est a viro in muliere tanq ab actu in potentia, ab intellectu in memoria. Hic igitur motus: consonus euasit, motui vniuersi. Etem motus vniuersi: nequaquam inter sursum & deorsum, vt inter polos: neq; ab ante, in post: vt a meridie in aglonem sed a dextro in sinistru, vt ab ortu in occasum procedit. Itaq; & hois minoris mundi motus: maioris mundi motui, respondere docet.

85 Ex quo viri latere mulier processit: dextro vel sinistro?

Ex precedete manifestu e quonia e latere sinistro. Sicut em occasus, sinistra pars est orientis: & motus ab ortu, i occasum: dicitur fieri a dextro coeli, in

sinistru coeli: ita & mulier, sinistra viri pars est: & e sinistro viri latere pfecta. Na statue muliere iuxta viru, in sinistra eius sedente: ita vt mulieris dextra, sinistra comprehendar viri: ex eo viri latere processit mulier, qd illi cernis esse attiguum. Hoc est em latus sinistru.

86 Cu motus fiat a dextro in sinistru: mulier autem sit sinistru viri: quo pacto non e dextro latere viri processit mulier? Vir simpliciter, comparatur dextro: mulier autem

sinistro. Mulierem igitur processisse a viro: est sinistra a dextro originem duxisse. Et quia in vtroque est sumere vtrunq; in quolibet, quodlibet: talis fit motus, ab vtroque vnus in vtrunq; alterius: qualis ab vno vnus in vno eiusdem. Sicut igitur in substantia soli viri: latus dextru, prius est sinistro: & a dextro eiusdem, exoritur sinistru eiusdem: ita & vtraque mulieris pependit ab vtroque viri. Inchoat em motus a dextro viri, tanq a primogenia differentia. Proceditq; per sinistru viri in dextrum & sinistru mulieris.

87 Quo precipue argumento: mulier e sinistra viri parte profecta conuincitur? Finge prius mulierem i viro delituisse: & postea ex eius abditis emeruisse. Quia mulier est vt sinistra viri pars: vtiq; sinistru viri latus, adaperiendum fuit: vt se ea parte, e viro foras prorumperet mulier: qua congrua est sua proprietati, hoc est e parte sinistra. Si enim dixeris parte viri dextram egressioni mulieris patuisse: dico hunc motum, motui vniuersi contrarium esse: quippe a sinistro in dextrum.

88 Quid tulit deus e viro pro edificanda

Questionum

Theologicarum

mulieris substantia?

Tulit iuxta eloquium unam de costis eius: & edificavit eam in mulierem. Hanc autem costam, intellige sumptam atque abstractam a latere viri sinistro: e quo propterea & sumpta & perfecta esse mulier patet. Nam dextrum (ut diximus) differentia viri est. Sinistrum vero differentia & proprietas mulieris.

89 An ad eam costam quam sumpsit de viro: addiderit deus aliquid exterioris substantie: ut limi terre vel alicuius alterius: per edificando totius mulieris corpore? Costa siue ea pars Adae quam sumpsit deus e sinistro latere ipsius: licet mole & quantitate inferior fuerit totius mulieris corpore: dicimus tamen deum ex ea sola totius mulieris corpus perfecisse: & nihil ad eam adiecit, aut limi terre aut cuiusvis alterius substantie. Nam si huic coste, aut limi terre, aut quicquam aliud commiscuisset: haud esset totum corpus Eue originem ducens, ab Ade corpore: utpote quod aliquid equocum & alterius substantie contraxisset.

90 Cum Eue corpus equale in substantia fuerit corpori Ade: quo pacto id ex sola Ade costa absque exterioris substantie adiectione perfici potuit?

Qui ex parva admodum limi terre portione corpus Ade prius compegerat: is ex unica Ade costa Eue corpusculum compingere & conficere potuit: absque vili exterioris ac diuersae substantie adiectione. Cuius enim benedictio: materiales quinque panes, nulla adiecta materiali substantia: in quinque milium hominum saturitate, in deserto propagavit: huius quoque immensa virtus exigua virilis corpusculi portione: in muliebri corpore adaugere & edificare potuit.

91 An post detractam a viro costam: corpus viri permanferit imperfectum? Nequaquam. Nam perfectio corporis unius: haud fuit alterius imperfectio. Perfecit deus ex viro mulierem: virum tamen nequaquam imperfectum aut diminutum liquit. Quod enim sumptum est ex viro: potuit immensa dei omnia propagantis, adaugeris & multiplicatis virtute: & remansisse in viro & in muliebri corpore miro modo coaluisse atque perfecisse. Quomodo & ea quae superflue fra-

gmenta, ex quinque panibus in deserto: ipsam primam quinque panum substantiam, longe superasse leguntur. Adde etiam (ut testatur eloquium) deum repleuisse carnem, per ea costa quam tulit.

Cur Adam dormiente orta est ex eo mulier?

Ob duas causas Adam dormiente, ex ipso processit mulier. Prima est ut ostenderetur pateretque sinistra lateris proprietas: ex quo mulier erat producenda. Nam qui sopore euictus iacet, ut plurimum dextro lateri incumbit: nudatque sinistrum latus, dextrum cui innititur precludens. Secunda vero ut mulieris origo, non ipsius Ade: sed diuini actus esse operatio proderetur: utpote quae nesciente Adam: a diuino actu perfecta est. Nam si Adam vigilante atque inspectante ante ea operatio contigisset: potuisset utique ipsi Ade, imputari & eius actio nuncupari. Haud enim dicimus Adae genuisse Eue: sed deum illam ex Ada latere eduxisse.

92 Eue ex Ade latere origo: cuius est actio Ade: an dei?

Hec manifesta est, ex secunda causa procedentis. In qua docuimus Eue, ex latere Ade originem: potius ad diuinum actum, quam ad Adae esse referendam. Sicut enim Adae eam nequaquam precognouit actionem: qua ex limo terre ipsemet originem duxit: ita & eam minime prauidit, nec est eius author: qua ex ipso, sumpta est ac perfecta mulier. Vtraque siquidem actio soli diuino actui merito est ascribenda.

94 Cuius speciem & similitudinem: in sua ipsius origine e limo terre: expressit Adae agentis vel patientis?

Neque agentis, neque patientis: sed solius finis. Nam agens & patiens extrema quaedam sunt totius actionis: ipsam actionem tempore precedentia, ut qui quicquam erudit, quicquam eruditur: ipsam eruditionem aliquo pacto tempore precellunt: quando quidem doctor, prior est docente: & docendus, eo qui actu docetur. Ita igitur & in origine Ade e limo terre: Adae nec agens fuit, nec patiens: sed finis utriusque: id est ipsum illatum ex actione. Non dum enim erat Adam, quando fiebat: quare nec agebat quicquam, nec patiebatur.

95 Quomodo se habuit in origine Adæ limus terre ad deum?

Sicut cum dicimus omnia a deo facta esse ex nihilo: id ipsum quod est nihil, ad deum seu diuinum actum, similitudinem quandam exprimit patientis & materiei: ita quod est e limo terre. Adam a deo procreatum fuisse asseueramus: tum lucide limum terre ad deum, in origine Adæ se habere: velut materiam ad actum & patientem ad agens edocemus. Nam qui creauit Adam: deus. Ex quo creauit: limus terre. Quæ creauit: Adam. Qui creauit: actus est. Ex quo creauit potentia. Quem creauit: finis.

96 Quo pacto in origine Eux: se habet Adam ad deum?

Sicut in origine Adæ, se habet ad deum limus terre: ita & in ortu Eux, ad eundem diuinum actum, se habuit Adæ persona. Quæadmodum enim Adæ creatio, haud est limi terre: sed diuini actus operatio: ita & Eux origo, nequaquam ipsius Adæ sed diuini actus actio nuncupanda. Idem enim diuinus actus & in limo terre & in Adam egit: vt ex illo, Adæ: Ex hoc vero Eua prodiret.

97 In quo primum inchoauit humanarum generationum naturalis series?

A deo primum ex limo terre: factus est adam. Deinde a deo ex Adæ latere: producta est Eua. Et hæc due actiones: humanarum actionum serie, tempore præcellunt & ad diuinum actum referuntur. Prima quippe actio humane speciei actum hoc est vniuersum. Secunda vero eiusdem potentiam id est mulierem: ad esse constituit. Tertia autem actio que est prima congressio actus & potentie viri & mulieris: initium est & prima humanarum generationum, ex qua Cain naturali ordine productus testatur. Humanarum igitur generationum series: in natiuitate Cain est primitus inchoata.

98 Quo pacto se habet adinuicem hæc tres actiones: qua Adæ: qua Eua & qua Cain in esse prodierunt?

Prima que est Adæ origo simplex creatio nuncupatur. Facta est substantia penitus dissimili, hoc est e limo terre. Secunda vero que est ortus Eux: que est prioris actionis est propagatio: e simili sub-

stantia, consimilem: sed innaturali modo producens atque eliciens. Tertia vero qua Cain ex Adæ & Eua productus: nec simplex ratio nec innaturalis propagatio, sed naturalis generatio appellatur. Est enim hæc, prima extremorum humane speciei congressio.

99 Cur hæc tres actiones: patiente & fine que actu sunt differentiores?

Quia in prima patientis est limus terre: in secunda patientis Adam, in tertia, patientis mulier. Finis item primæ actionis Adam, secundæ finis Eua. Tertiæ vero finis Cain. Nam finis cuiusvis actionis est id: quod ex ea actione superest atque profertur. At primæ & secundæ actionis idem est agens scilicet diuinus actus: author vtriusque: qui & creauit Adam & produxit Eua. Tertiæ vero actionis est Adam: qui ex Eua Cain progeniuit. Nam tertia actio: haud proprie ad diuinum referatur actum.

100 Quo pacto tria prima humana supposita: lucide diuinas tres personas exprimere videantur?

Nam Adam prima humane generis persona, patris persone comparatur. Eua filio, Cain spiritui sancto. Adam homo est, ex homine nullo. Eua vero, homo ex homine vno. Cain autem homo ex hominibus. Etenim omnis diuinus interior processus: aut motu vnius in vnum, aut motu duorum in vnum explicatur. Omnis quoque humana progressio, ab Adam prima humane generis persona, sumens initium: duplicem tantum actionem hoc est productionem & generationem inuoluit. Nam productio, Eua ex Adæ eduxit. Generatio vero: cuius est deinceps hominibus, ex vtroque ortu dedit.

Theologicarum questionum

Tertii Libri Finis:

Anno domini,

1512.28.

decem

bris,

C III